

Становище
за дисертационен труд
за получаване на научно-образователна степен “доктор”
по професионално направление 3.3 “Политически науки“ (Публична
администрация)

Автор на дисертационния труд: Ангел Ковачев, докторант на свободна подготовка към Катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“;

Тема на дисертацията: „Нови аспекти на политиките за национална сигурност в контекста на експанзията на технологиите и киберпространството“;

Автор на рецензията: доц. д-р Елена Калфова, Катедра „Публична администрация“, СУ „Св. Кл. Охридски“.

1. **Обща характеристика на дисертационния труд**

Дисертационното изследване „Нови аспекти на политиките за национална сигурност в контекста на експанзията на технологиите и киберпространството“ на Ангел Ковачев отговаря от структурна и съдържателна гледна точка на изискванията за разработването на подобен вид труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

Представеният труд е с обем от 238 страници, организиран в 3 глави, заключение и уводна част оформена в 9 параграфа, описващи темата, предмета обекта, целта, задачите, хипотезата, методологията и ограниченията на дисертационното изследване. То има ясно са дефинирани обект и предмет на изследването, основна теза, целите, задачи, методите и тези. Така изградената рамка на анализ е логична, кохерентна, целта е амбициозна и адресира едни от най-актуалните въпроси пред управлението на системите за национална сигурност.

Първа глава изяснява основните понятия, с които авторът си служи в процеса на доказване на докторската си теза. На теоретично равнище е изведено понятие за информационно пространство и е анализирано технологичното развитие като са изведени различните етапи на процеса и техните основни характеристики. Интерес представлява направеният анализ на данните като ресурс в информационното пространство и в постиндустриалната икономика. Направен е

анализ на някои социални, икономически, финансови и етични ефекти от технологичния напредък. На основата на тези теоретична рамка са изследвани и новите измерения на сигурността в информационната среда. Специален акцент е поставен на нарастването на информационно-технологичната зависимост в процеса на управление на политиките по сигурност. Разгледан е и проблема за превръщането на кибер пространството в новото място на конфронтация и „водене на войни“, както на необходимостта именно тук да се възприемат специфични подходи и инструменти на политиките по сигурността.

Във втора глава е изведена дефиниция за национална сигурност. Разгледано е развитието на политиките по национална сигурност и моделите на тяхната промяна в отговор на интензивното развитие на технологиите и еволюцията информационното пространство. Направен е анализ на концепциите в областта на кибер сигурността. Представени са политиките в областта на САЩ, Китай, Русия, Израел. Разглежданите случаи са подбрани с аргумента, че това са „ведещите технологични държави“ (Автореферат, стр. 25), като са изведени етапи в еволюцията на разбирането и политиките за национална сигурност и кибер сигурност в частност. В този контекст е реализиран сравнителен анализ между разглежданите случаи и практиката в България. В допълнение е направен анализ на стратегическите документи в областта на националната сигурност и законодателната рамка в България. Изведена е институционалната система, отговаряща за изпълнението на политиките по национална сигурност и кибер сигурността, в частност.

Трета глава представя резултатите от направения анализ на специфичните политики по сигурността и неприкосновеността на личните данни като част от общата политика по кибер сигурност. Авторът е разгледал съществуващите правни рамки в сферата в няколко държави. Отново е направен сравнителен анализ на практиката в ЕС и САЩ, Русия, Китай и Израел. Осъществен е и анализ на приложението на регулациите в ЕС като са изведени и проблемите при приложението на съществуващите регламенти в България. Много полезни са и формулираните препоръки за възможни подобрения в тази сфера в България. Заключението систематизира резултатите от проведените анализи и доказателствата, с които се подкрепят тезите на дисертационното изследване.

Общата ми оценка за дисертацията е положителна. Представен е цялостен и защитим текст, резултат на системна и целенасочена самостоятелна работа.

Поставени са актуални и значими въпроси за развитието на националната система за сигурност и на системите за управление на неприкосновеността на личните данни като съществена част от системата за национална сигурност. Тези въпроси и проблеми са изключително интересни и актуални в съвременното развитие на икономиката и обществените отношения. Настоящата икономическа и здравна криза извади на преден план проблемите за зависимостта на икономическите системи от ИКТ и все по-съществените въпроси за начините на функциониране на обществата при нарастващата зависимост от ИКТ системите. В тази рамка проблемите на сигурността на личните данни придобиват съвсем ново значение. Напълно подкрепям тезата на автора, че на практика всеки аспект от функционирането на която и да е обществена система, на бизнес организациите и на отделните индивиди е поставен в нова, динамична среда. И тази фундаментално променена среда изисква изцяло иновативни управленски подходи, за да се гарантира постигането на публични цели.

Изключително интересни са изведените социални, финансови и икономически промени, настъпили в резултат от технологичния напредък. Авторът е направил опит да обхване изключителното многообразие на от промени в различни сфери и тяхното отражение върху системата на национална сигурност. Това е задача далеч надхвърляща обхвата на дисертационното изследване. Въпреки това направените изводи, препоръки и особено резултатите от PEST и SWOT анализите могат да бъдат полезни за публичното управление и да служат за основа на бъдещи изследвания.

2. Качества на методиката

Формулирането на изследователски хипотези, които са тествани в процеса на анализ, свидетелства за много добра изследователска култура. Те са адекватно анализирани в дисертационното изследване. Авторът си поставя изключително амбициозни цели, които определят много широк предметен обхват на изследването. Той включва извеждане на генезиса и развитието на технологиите и киберпространството, да се анализира въздействието на тези процеси върху политиките по опазване на националната сигурност и защита на личните данни, да се анализира влиянието на интензивното технологично натрупване върху управленските процеси в сектор сигурност, да се анализира промяната на политиките за национална сигурност. Освен това, дисертационното изследване има за цел и да анализира конкретни модели и инструменти, които се прилагат и

результатите от тях, като дефинира и подходящи препоръки за подобряване на практиката. Подобно широкообхватно изследване, определено интердисциплинарно по своя предмет, поставя сериозни предизвикателства, с които дисертантът се справя много добре.

Впечатляващ по своя обхват е сравнителният анализ на случаи. Изведени и систематизирани са основните етапи, причини и резултати от развитието на политиките по сигурността. Демонстрира се високо ниво на познание в конкретната сфера, така и високо ниво на овладяване на методиката за провеждане на сравнителни изследвания. Силно положително впечатление прави и умението за детайлен анализ на случаи, метод, който често повежда млади изследователи с привидно „лесния“ начин на приложение.

Подборът на изследователски методи е много подходящ. В резултат от комбинацията между нормативен анализ, сравнителен анализ и анализа на случаи са изведени изключително полезни препоръки за бъдещо развитие, както вече бе отбелязано.

3. Научно и научно-приложни приноси

Приемам приносите формулирани от автора и смятам, че те са резултат от негова самостоятелна работа. Смятам че, Ангел Ковачев е успял да изпълни поставените цели в дисертационното изследване и в значителна степен да докаже защитаваните тези.

Съдържателните приноси на дисертацията включват анализ и систематизацията на управленските подходи, обезпечавачи сигурността и неприкосновеността на личните данни и свързаността им с процесите в киберпространството, а от там и с гарантирането на националната сигурност. Изведена е необходимостта от гарантиране на незамърсено обществено информационно пространство като инструмент за ограничаване на възможностите за хибридно влияние. Приложен принос се открива в дефинирането на нови подходи на ефективни политики по национална сигурност, базирани на нов прочит и предефиниране на утвърденото разбиране за личните данни. Изведен е и потенциалът на технологията blockchain в действащите системи на едно бъдещо електронното правителство като инструмент за подобряване на политиката по кибер сигурност. Съществено значение имат и други направени препоръки за подобрене на системата за кибер сигурност в България, както беше отбелязано.

4. Оценка на публикациите

Докторантът представя 3 статии, свързани с темата на дисертацията. Така е осигурена необходимата публичност на изследователския процес във връзка с разглежданата проблематика. Качество е на нужното ниво и съответства на добрите постижения в изследователската област.

4. Автореферат

Авторефератът е разработен подходящо, така че дава вярна и точна представа за извършената изследователска работа и резултатите от нея.

5. Препоръки, бележки и въпроси

Дисертацията, както всяко задълбочено изследване повдига някои въпроси и съображения. Напълно споделям изводите на автора, че е от критична важност да се осигури „незамърсено“ от негативни влияния обществено информационно пространство. Това би осигурило възможността да се минимизират възможностите за въздействие върху индивид, група или големи сегменти от населението чрез нововъзникващи инструменти за хибридно влияние като фалшиви новини, фишинг и др. (Автореферат, стр.49). Въпреки това, при разработването на препоръки в дисертационното изследване, този въпрос е останал в страни. В тази връзка бих искала да задам следния въпрос:

Какви управленски подходи и инструменти на политиките би препоръчал докторанта, като най-адекватни за България? Смята ли, че някои от съществуващите практика в разгледаните случаи могат да бъдат прилагани в България и кои?

6. Заключение

Обсъжданата дисертация ясно свидетелства за изследователската компетентност на своят автор. Имайки предвид предимствата на дисертационното изследване, убедено препоръчвам на членовете на Научното жури да присъдят на Ангел Ковачев научно-образователната степен „доктор“ по научна специалност 3.3. Политология (Публична администрация).

27. 10. 2021г.

Изготвил рецензията:

(доц. д-р Е. Калфова)